

Skipshandleren i Santos

Oppfostringsguttene fra Hærland

Av Kjell Undrum

Det storslagne omsorgssentret på Brennemoen minner oss om utvandrerene Edwin Ruud. Det har hendt at også utvandrere fra øst i Hærland har gjort seg bemerket der de kom. Anna Wilson fra Tangen fødte en presidentdatter og Thea Foss fra Mosen oppretta det store taubåtrederiet «Foss Maritime». Her skal fortelles at i Annas nabolag levde det en stillfarende oppfostringsgutt som het Ragnvald Wilhelm Alm. I 1948 finner vi ham som mektig skipshandler i storbyen Santos i Brasil.

Noen brikker må på plass

Komplekset Østre Løken har gårdsnummer 199. Anna Wilsons Tangen har bruksnummer 1. Gårdsnummer 3 heter som flere av de andre bruka Løken, men blir i dagligtale ofte benevnt «Høilund-Løkje» ettersom familien Høilund har vært eiere her siden 1927. I tidligere tider var det skole her. Bygdeboka forteller at skolemester Ole Augensen av og til gikk utover sitt pensum. Det hendte at ungene lærte å svømme, fiske og skyte tiur. Skolemesterens elevlister ble funnet i stubbloftleira under restaurering. Historielaget setter stor pris på å ha fått kopier.

Augensenfamilien solgte Løken i 1909 til Hans og Mina Horsle. Hans var født i Bærum i 1868 og Mina var født på Elgetun i 1879. Folket ble gift i 1909, men de fikk ikke barn. Blant Minas

søsken kjenner vi Sigvart Bjerke, Maren Elgetun, Hans Vollebekk og Anna Bjerke. Det ble til at Hans og Mina tok til seg Ragnvald fra Oslo som pleiesønn.

I 1927 solgte Hans og Mina Løken til Maren Høilund fra Høland. Hun var enke da hun kom hit. Men hun hadde med datteren Jenny, født 1910, og som ble gift med Leif Bjørnstad, sønnen Reidar, født 1911, som ble gift med Margit Lund fra Eidsberg og hadde slakterbutikk i Tønsberg, sønnen Torger, født 1913, og gift med Ragna Elgetun, samt dattera Karin, født 1918, som blir gift med Arthur Johansen. Torger ble bonde på Løken og det er hans sønn Tore Johan som fører livet videre på Løken.

Slik blir Ragna en niese av Mina Horsle. Torger og Ragna får en datter de

Familie og sommergjester samla på trappa på Bjerke. Huset ser ut til å være slik vi husker det fra Sigvarts dager. Det er ment at huset kan være flytt hit fra Ådal i Rødenes i 1808. Mina står til høyre og Sigvart sitter til høyre. Dagens eiere på Bjerke søndre er Svein og Tove Lund.

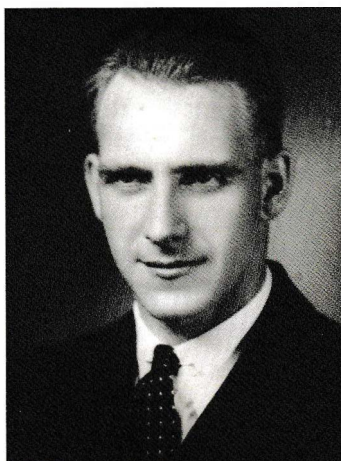
kaller Bjørg. Hun gifter seg med Arne Rud og flytter til Tosebygda. Bjørg Rud skal takkes for at vi fikk tilgang til materialet som gjør det mulig å fortelle historien om skipshandleren i Santos.

Det var etter salget av Løken i 1927 at Hans og Mina flyttet til hennes bror Sigvart som var ungar og bodde på Bjerke.

Pleiesønnen deres, Ragnvald Wilhelm Alm, ble født i Kristiania 25. august 1908. Hans foreldre er Ole Olsen Alm og hustru Sofie. Ole og Sofie bodde med tre sønner i Oslo ved folketellingen 1910. Det vites ikke hva som skjedde og som forårsaket at Ragnvald trengte fosterhjem. Men han ble konfirmert i Hærland i oktober 1923. Alt tyder på at Ragnvald må ha vært en prektig pleiesønn. Det verserer ikke historier om rampestreker.

En har ikke lykkes i å finne ut når han dro til sjøs, men i 1938 gifter han seg med en tysk dame, Anna, i Santos i Brasil. Bryllupsdagen skal ha vært 11. februar. Allerede 26. mars er han å treffe i USA. Da monstret han på som 3. maskinist på M/S Montevideo, som seiler innen norsk handelsflåte i nøytral fart. Han monstret av i USA 30. september 1941. Han er i Santos 14. desember 1943. Da monstret han på som 3. maskinist på D/S Edward Grieg. Herfra avmonstret han i Philadelphia, USA 25. september 1945. Vi leser ellers at han blir tildelt krigsdeltagermedalje i 1980.

Det neste vi leser om Ragnvald er at han feirer sin 10-års bryllupsdag i februar 1948. Det blir tydelig at han må ha opplevd et vesentlig statusløft fra avmonstrende 3. maskinist i 1945, til den tilstand han tydeligvis lever under bare tre år etter. Det er avisen

Ragnvald
Wilhelm Alm.

«NormannsForbundet» som bringer et referat fra festen. Referatet egner seg ikke for fortolkning, så vi velger å gjengi det ordrett:

Tross den herskende depresjon i all shipping har dog de norske skipsagenturer her i Santos en travel maaned. Store moderne baater er ankommet fra og avgaat til Argentina, San Francisco og andre av USAs vestkysthavner, samt New York og østkysthavner. Den Norske Syd-Amerika Linje (S.A.L.) har hatt flere av sine baater her, direkte fra Norge med store partier klippfisk og papir (Newsprint). Hver enkelt last for Santos betyr valuta for Norge. Dessuten har vi hatt Westfal-Larsens kjente baat «FALKANGER» med fullt belegg av amerikanske rundreise-turister – paa den fire maaneder lange tur fra California, rundt hele Syd-Amerika og gjennom Panamakanalen tilbake til USA. Denne baat tar med seg et større parti kaffe, da eksportørene gir preferanse til norske baater til USA paa grunn av den omsorgsfulle behandling lasten faar.

Dessuten har vi hatt en selskapelig begivenhet der forløp meget hyggelig. Skipshandler W. Alm og frue feiret sin 10-aarige bryllupsdag med en stilfull fest i sitt hjem. Den tok form av en lunsj, hvortil var dekket under aapen himmel, da gjestene var mange. Menyen besto av typiske brasilianske

retter, men «fuktigheten» var norsk, og med ypperlig humør ble det drukket meget av den væske der brystet seg av at ha gaatt over en viss «Linje» – dog uten at noen derfor gikk over «streken». Der kom gjester fra det energiske Sao Paulo og selveste «pappa» for alle norske skipshandlere, Dick W. Dyb fra Rio var kommet med fly for anledningen. Uaktet han er en meget opptatt mann, var konsul Syrdahl tilstede med sin charmante frue, der ved saa mangen festlig anledning har vaeret koloniens vertinne. Visekonsul Erling Barstad, hvis humør alltid er på høyde med Ulrikkens topp, kom ogsaa – uten frue, – han har ingen. Handelsraad Alf Syrdahl fra Rio stakk hitned, da han i embeds medfør akkurat oppholdt seg i Sao Paulo. Ikke aa forglemme var alles venn, kaptein Finn Rusti fra Bergen tilstede, med frue. Sistnevnte er forresten bosatt i Honolulu naar hun ikke er bosatt paa Baaten. – Etter et kort opphold i Belem do Pará ved Amasonflodens utløp, befinner Agencia Maritimas Norlines' representant for Nord-Brasil, herr Sigurd Eltvedt med frue, seg for tiden i Santos, men avreiser snart til Fortaleza, hvor han skal ivareta linjens stadig økende trafikk paa Brasils nordlige havner.

Det kan nevnes at ifølge avdøde skipshandler Knut Aarseths ønske blir hans firma fortsatt av hans mangeaarige medarbeidere Dahl, Alm og Primo Volpe.

«Caboclo»

Det foreligger fyldig privatkorrespondanse mellom Ragnvald og Mina Horsle frem til 1960. Vi gjengir en julehilsen han sendte i 1955. Her forstår vi at han er medeier i et firma som kaller seg – «Dahl, Alm & Volpe Ltda». De presenterer seg som norske skipshandlere.

Korrespondansen er mest av privat karakter. Men det drysser ut noen

Julen 1955

Dahl, Alm & Volpe Ltda.,

Norske Skipshandlere

Sender de beste ønsker for julen og det nye aar.

Santos - Brasil

Julehilsen i 1955 fra Santos, Brasil.

gullkorn slik at vi forstår litt av hva han tenker. Det er tydelig at han har glade minner om sitt fosterhjem, og han er opptatt av hva som skjer i hjembygda. Det er tydelig at han har planer om å komme tilbake. Han spør om det fortsatt er slik at Knut Herland kjører mjølk med lastebil, han spør ogsaa om Helge Lundebys virksomhet. Da Emma Andersen er i ferd med å selge kjøpmannsstedet Tangen er han spent på prisen, og skriver at han er interessert i å kjøpe det sammen med en annen. Han forteller at han har 5000 kroner som han kan legge i en bolig i Hærland. Han undrer seg ogsaa over hvorvidt det ville være mulig å skaffe oppdrag for ham og lastebilen.

Korrespondansen opphører i 1960. Sikkert må det være at han levde høyt på strå i mange år i Santos. Som fostersønn sparka han i tustene rundt Høilund-Løkje og søndre Bjerke.

Lastebilen «Sigvart» – et krigs- og etterkrigsminne

I tilknytning til hva som er fortalt om skipshandleren i Santos, vil jeg gjerne fortelle om noe jeg husker fra min tidligste ungdom. Det som fortelles mangler enhver bekreftelse. Det vites

ikke hvordan bilen kommer inn i bildet, og det finnes bare et lite notat som knytter den til Ragnvald Alm. Vår hjemmelsperson Bjørg har aldri hørt om den, likevel våger jeg å fortelle i tillit til min hukommelse.

På slutten av okkupasjonstida var det nedlagt *nysgjerrighetsforbud* i grenda. Om en oppdaga nye og uvante ting i hverdagen, måtte en ikke spørre. Hjemmefrontens virksomhet måtte ikke forstyrres. Det var på denne tida jeg som stor guttunge oppdaga noe jeg syntes var veldig mystisk borte hos han Sigvart Bjerke. På vestsida av låvebygningen var det snekra opp et gistent skur som var forsynt med en stor hengelås. Gjennom sprekkene kunne en se at her sto det en lastebil. Nysgjerrigheta kom etter hvert på bristepunktet og sporreforbudet ble etter lang betenkningstid brutt. Kjentfolk kunne fortelle at lastebilen var «hass Ragnvald» – han hadde bodd på Bjerke og var dratt «te sjøss». Mer ble ikke fortalt om Ragnvald. Tida gikk, frigjøringa kom. Det ble andre ting å tenke på.

Vi leser at det var i februar 1948 at Ragnvald holder sitt gedigne kalas i Santos. På denne siden av kloden skjer det at jeg den påfølgende sommeren tar akkord på å utføre arbeidet som skulle gjøres på Bjerkemosen. Et avtalt kvantum torv skulle spas opp av myra og tørkes til torvstro.

Fra denne arbeidsplassen har jeg oversikt over veien og trafikken. Stor blir overraskelsen da jeg en dag får se bilen fra Bjerke på veien med plankelass. Straks blir det kjent at to unge karer fra bygda, *Knut Westgård* og *Hans* («Hansemann» født 1926) *Vollebek* hadde trilla ut bilen, ordna med formaliteter og påtatt seg kjøring.

Men bilen hadde pådratt seg senskader etter lang tids stillstand. Den var blitt sur og grinete. Det ble humra litt over artige stubber som ble fortalt om tekniske problemer og kreative løsninger. Startvansker var tilbakevendende. Stor hjelp ble det da de fikk parkere i tunet på Elgetun om nettene. Et puff utfor smiebakken ga start på motoren *næsten* hver morgen.

Under en reparasjon på Elgetun skal det ha hendt at rattet falt av og ramla ned på bakken. Det ble vitsa med at det trilla nedover mot smia. Guttene oppnådde sympati og respekt for initiativet med lastebilen. Men de trengte sikrere grunn å basere fremtida på. Hans oppretta et seriøst transportfirma med ny bil i Råde, også med henblikk på utenlands transport. Knut gikk inn i en funksjon innen etaten som den gang het Statens Vegvesen. *Ørnulf Lislegaard* fortalte at han tok over lastebilen. Den fikk trille sine siste år som gårdsbil på Buskerud under navnet «Sigvart».